

Natura 2000

www.NAJK.nl

Discussiestuk

'Natura 2000'

© NAJK december 2007

Tom de Jong

Inhoud

Inleiding	1
Hoofdstuk 1 - Wat is Natura 2000?	2
Hoofdstuk 2 - Aanwijzing van gebieden	4
2.1 Aanwijzingsbesluiten	4
2.2 Natuurdoelen.....	4
2.3 Stand van zaken	4
Hoofdstuk 3 - Ontwikkeling Beheerplannen	6
3.1 Verantwoordelijkheid.....	6
3.2 Externe werking Natura 2000.....	6
3.3 Licht en geluid	8
3.4 Effecten voor ondernemers	9
Hoofdstuk 4 - Inbreng vanuit de sector	11
4.1 Procedure van vaststelling aanwijzingbesluiten.....	11
4.2 Procedure van vaststellen Beheerplannen	11
Stellingen	12
Geraadpleegde bronnen	13
Artikelen	13
Sites	13
Bijlagen	13

Inleiding

Voor je ligt het nieuwste discussiestuk van NAJK. Natura 2000 is een thema dat dit jaar de gemoederen volop bezig houdt. Aanleiding voor het NAJK-bestuur om zich in dit thema te verdiepen. Het discussiestuk begint met een stuk achtergrondinformatie. Aspecten als het ontstaan van Natura 2000, de te verwachten effecten en de wijze waarop jij je stem kan laten horen komen allemaal aan bod. Achter in het discussiestuk staan stellingen waar we graag je reactie op horen.

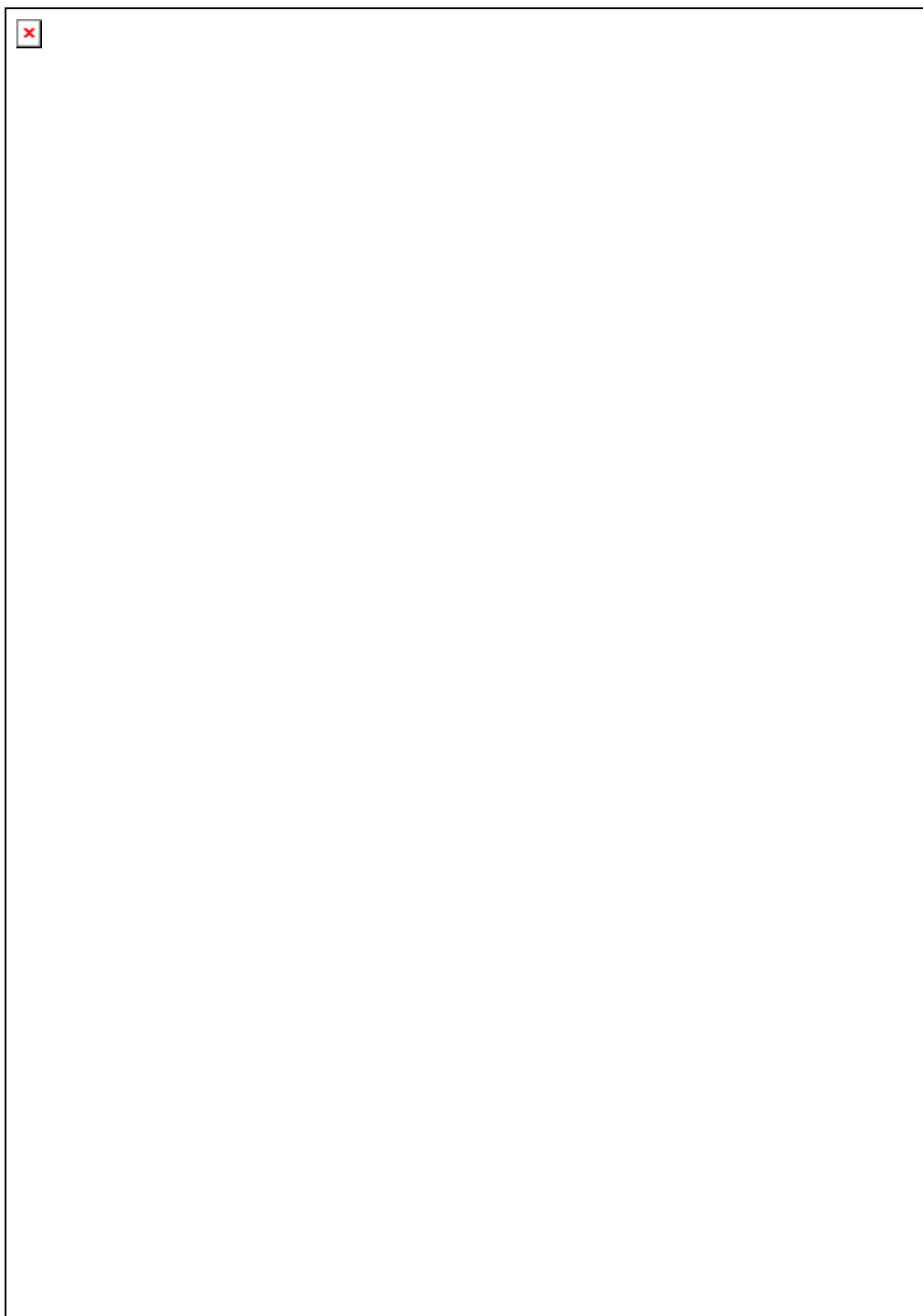
In januari 2008 start NAJK met dit discussiestuk een landelijke discussie over Natura 2000. Na discussie in de afdelingen, neemt elk provinciale AJK bestuur standpunten hierover in. Uiteindelijk wordt eind januari de provinciale standpunten landelijk bediscussieerd in het NAJK-bestuur, om zo de landelijke standpunten in te nemen. Het NAJK gebruikt deze standpunten vervolgens in haar belangenbehartiging. Laat daarom als lid je stem horen in deze discussie. Hiermee bouw je mee aan het landelijke standpunt.

Natura 2000 is een proces dat al jaren loopt en in twee gedeelten is geknipt. Het eerste deel van het proces nadert zijn afronding. De sector kan nog volop meepraten in de tweede fase. Omdat Natura 2000 volop in beweging blijft, is dit discussiestuk een momentopname. Het is zo actueel mogelijk gemaakt maar zal door de tijd worden ingehaald. Op dit moment zijn er met de veehouderij afspraken gemaakt over de ammoniakuitstoot. Maar ook andere sectoren zullen de invloed gaan merken, zoals lichtregels voor glastuinbouwbedrijven nabij Natura 2000-gebieden. Met het doorontwikkelen van Natura 2000 zal de komende jaren ook steeds duidelijker worden wat de effecten voor het agrarische bedrijf zijn. Die duidelijkheid zouden de betreffende ondernemers graag zo snel mogelijk zien.

Tom de Jong, december 2007

Hoofdstuk 1 - Wat is Natura 2000?

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In ons land gaat het om 162 gebieden met een totale oppervlakte van 330.000 hectare land en 770.000 hectare water (onder andere de Waddenzee, IJsselmeer en Delta). In totaliteit krijgt 10% van de landoppervlakte van Nederland het etiket Natura 2000. De EU schrijft voor dat de aanwezige natuur in deze gebieden niet verslechtert en waar mogelijk wordt verbeterd. In het bijgevoegde kaartje zie je een overzicht van de verdeling van Natura 2000-gebieden over Nederland. Voor meer informatie over een gebied kun je terecht op: www.minlnv.nl/natuurwetgeving.

(kaart 1: overzichtskaartje Natura 2000-gebieden)

Het ministerie van LNV heeft met Natura 2000 het volgende voor ogen: Met het aanwijzen van Natura 2000-gebieden worden in internationaal opzicht belangrijke natuurwaarden in Nederland beschermd. Nederland mag trots zijn op deze, in nationaal én in Europees opzicht, bijzondere natuur. Vanwege de intrinsieke en biologische waarden, maar niet alleen daarom. Ook de recreatieve en economische waarden zijn van groot belang en dragen bij aan het welzijn van mensen. Nederland is zuinig op deze natuur en neemt er verantwoordelijkheid voor, onder meer door uitvoering te geven aan de Europese verplichtingen met betrekking tot Natura 2000.

In Europa zijn twee richtlijnen actief om bijzondere leefgebieden en zeldzame planten en dieren te beschermen. Dit zijn de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Deze richtlijnen schrijven voor dat Nederland de Natura 2000-gebieden moet aanwijzen. Alle Natura 2000-gebieden vallen daarom onder de Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijn.

De Natura 2000-gebieden liggen bijna geheel in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Dit is het Nederlandse netwerk van natuurgebieden. In de gebieden zelf zitten geen tot weinig agrarische bedrijven. De invloed van Natura 2000 reikt echter verder. De te beschermen natuur kan namelijk ook last hebben van invloeden van buiten het gebied. Een voorbeeld is de verlaging van de grondwaterstand door drainerende activiteiten van een nabij gelegen fabriek. Of de gevoeligheid van natuur voor de neerslag van ammoniak van veehouderijbedrijven uit de omgeving.

Uitleg Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

De Vogelrichtlijn heeft als doel om alle in het wild levende vogelsoorten en hun leefgebieden te beschermen. In Nederland zijn 79 gebieden aangewezen als 'speciale beschermingszone'. Dit zijn gebieden waar bedreigde (trek)vogelsoorten voorkomen en daarom beschermd moeten worden. De Waddeneilanden zijn bijvoorbeeld zo'n gebied. Daarnaast bevat de Vogelrichtlijn andere regels om (trek-)vogels te beschermen, ook buiten de speciale zones.

Met de Habitatrichtlijn wil de EU de veelheid aan planten en dieren te behouden door het in stand houden van hun natuurlijke leefgebieden ('habitat'). Ook hier moeten Europese lidstaten 'speciale beschermingszones' voor bedreigde dieren en planten aan te wijzen en in standhouden. Verder bevat de Habitatrichtlijn regels ter bescherming van dieren en planten los van de beschermingszones.

Hoofdstuk 2 - Aanwijzing van gebieden

Met de natuurbeschermingswet heeft Nederland spelregels ontwikkeld om te voldoen aan de eisen van Natura 2000. In de natuurbeschermingswet staat dat gebieden moeten worden aangewezen en instandhoudingdoelen worden geformuleerd. Verder moeten voor deze gebieden beheerplannen worden gemaakt.

2.1 Aanwijzingsbesluiten

De eerste stap in het Natura 2000-proces is de aanwijzing van Nederlandse natuur als Natura 2000-gebied. In totaal krijgen 162 gebieden het stempel Natura 2000. Voor elk gebied gebeurt dit met een concept-aanwijzingsbesluit waarin de begrenzing van het gebied staat ingetekend. Verder staan hierin instandhoudingdoelen geformuleerd. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het ministerie van LNV.

De formele procedure start met de publicatie van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Dit is een belangrijk moment in het Natura 2000-proces. Hierin wordt duidelijk om welke gebieden het gaat en welke natuur in stand moet worden gehouden. Iedereen kan op deze ontwerpbesluiten een zienswijze insturen. De presentatie van de plannen heeft dan ook veel stof doen opwaaien bij veel agrariërs en recreatieondernemers. Zij vrezen de gevolgen van de aanwijzing voor hun onderneming. Tijdens de inspraakavonden die het ministerie van LNV organiseerde, hebben zij hun ongenoegen duidelijk gemaakt.

Volgens Sipke Sikkes en Carl van der Rakt, van Directie Regionale Zaken vestiging Noord (DRZ), heeft LNV bij het begrenzen van natuurgebieden als uitgangspunt gekozen om te doen wat nodig is. LNV had in eerste instantie alleen gebieden aangewezen die groter zijn dan 250 ha. Brussel tikte Nederland echter op de vingers dat dit niet voldoende was. Nu zijn ook kleinere gebieden aangewezen, wat niet de eerste keuze van LNV was.

2.2 Natuurdoelen

In het ontwerp-aanwijzingsbesluit van een gebied staan ook instandhoudingdoelen geformuleerd. Deze instandhoudingdoelen geven aan waarom een gebied beschermd moet worden. Zo kan het doel zijn om de lepelaarpopulatie in dat gebied in stand te houden. Of het doel is om de unieke vegetatie dat in het gebied voorkomt, te behouden of juist te ontwikkelen.

2.3 Stand van zaken

Begin 2007 zijn er voor 111 Natura 2000-gebieden ontwerp-aanwijzingsbesluiten ter inzage gelegd. Later in het jaar zijn er voor 7 waddengebieden nog ontwerp-aanwijzingsbesluiten naar buiten gebracht. Iedereen heeft een schriftelijke zienswijze kunnen geven op een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Hier is gebruik van gemaakt door onder meer agrarische ondernemers, recreatieondernemers en natuur- en milieuorganisaties. Maar ook de provincies hebben gereageerd. Uiteindelijk heeft LNV ongeveer 5000 verschillende zienswijzen ontvangen.

Op 21 november 2007 heeft de Minister Verburg haar reactie gegeven op de ingediende zienswijzen in een 'Nota van antwoord'. Verder geeft ze uitsluitel over algemene lijnen en principes die bij de verdere implementatie van Natura 2000 worden gehanteerd. In een bijgevoegde brief aan de Tweede Kamer geeft ze een uitgebreide toelichting op 16 hoofdpunten die uit de zienswijzen zijn gefilterd. Deze brief kun je vinden in bijlage 1. Vanuit agrarische hoek is aangedrongen om een aantal aanpassingen door te voeren in de plannen. Zo is gevraagd om de begrenzingsen aan te passen en om het ambitieniveau van natuurdoelen te verlagen. Minister Verburg geeft echter aan hier geen gehoor aan te kunnen geven. De aanpassingen in de ontwerp-aanwijzingsbesluiten zijn daarom minimaal.

In haar brief naar de Tweede Kamer geeft ze wel aan dat ze gaat bekijken of de omvorming van landbouwgrond in nieuwe natuur wel nodig is. Het meebegrenzen van de hectares nieuwe natuur leidde tot veel kritiek. Verburg wil nu de nieuwe natuur die sinds 2003 is toegevoegd opnieuw beoordelen op nut en noodzaak. Het gaat om ongeveer 4.000 hectare, waarvan 3.000 al is aangekocht door terreinbeherende organisaties.

Verburg daagt initiatiefnemers uit om hun verantwoordelijkheid te nemen bij het zoeken naar een balans tussen ecologie en economie. "De sleutel is en blijft toch bovenal liggen in slimme plannen, ontwerpen en inpassen van activiteiten", aldus de minister.

De in de Nota van Antwoord gemaakte keuzes en standpunten worden verwerkt in de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. In de loop van 2008 worden deze als definitieve aanwijzingsbesluiten gepubliceerd. Voor belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend, staat tegen deze besluiten de mogelijkheid van beroep bij de Raad van State open.

Wel uitbreiden, niet verkassen

Foto: Henk Braakhekke

Liesbeth te Peele woont op precies 150 meter afstand van Natura 2000-gebied Korenburgerveen bij Winterswijk. Met haar ouders heeft ze een melkveebedrijf met 100 melkkoeien en in de toekomst wil ze graag doorgroeien. Of de aanwijzing van het Korenburgerveen als Natura 2000-gebied daar een belemmering voor is, weet ze nog niet. "Het is erg wazig allemaal. Je weet niet precies wat er gaat gebeuren en dat maakt het lastig." Afgelopen voorjaar heeft ze per brief bezwaar gemaakt tegen de aanwijzing. "Er komen wel vier of vijf Natura 2000-gebieden in Winterswijk. En wij hadden ook al te maken met de habitatregeling. Je hebt het ene nog niet gehad of het volgende plan komt er alweer aan." Liesbeth vindt dat het NAJK er in de belangenbehartiging voor moet pleiten dat jonge boeren zich kunnen blijven ontwikkelen, ook als ze bij een Natura 2000-gebied zitten. "Er zijn heel veel jonge boeren die wel willen uitbreiden en niet willen verkassen. Het is ook belangrijk dat er boeren in het gebied blijven. Toeristen vinden ons gebied mooi omdat het zo afwisselend is. Dat kun je alleen zo houden als er boeren blijven." (Bron: BNDR december 2007)

Hoofdstuk 3 - Ontwikkeling Beheerplannen

De tweede belangrijke fase in het Natura 2000-proces is de ontwikkeling van beheerplannen. Binnen 3 jaar na de definitieve aanwijzingsbesluiten, moet voor elk Natura 2000-gebied een dergelijk beheerplan worden gemaakt. In het beheerplan worden de instandhoudingdoelen verder uitgewerkt en staan de maatregelen die nodig zijn om het instandhoudingdoel te realiseren. Dit zijn maatregelen in het gebied maar mogelijk ook maatregelen daarbuiten. Een beheerplan is zes jaar geldig.

Verder komt in het beheerplan naar voren welke activiteiten de natuur in en rond het gebied kan verdragen. Voor deze activiteiten hoef je geen zogenaamde natuurbeschermingswetvergunning aan te vragen. Als een activiteit niet is geregeld in het beheerplan, heb je wel een vergunning nodig. De provincie verleent deze natuurbeschermingswetvergunning op basis van het aanwijzingsbesluit en het beheerplan.

Ook het bestaande gebruik van het gebied wordt geregeld in het beheerplan. Hieronder wordt de gebruikssituatie verstaan op de peildatum 1 oktober 2005. Daarna mogen geen wijzigingen hebben plaatsgevonden. Op dit moment is bestaand gebruik vergunningplichtig. LNV werkt er echter aan om deze bedrijven vrij te stellen van een vergunning tot het beheerplan voor een gebied is vastgesteld.

3.1 Verantwoordelijkheid

Het initiatief voor de beheerplannen ligt in de meeste gevallen bij de provincie. De provinciale overheid is het zogenaamde bevoegde gezag. De provincie draagt ook de verantwoordelijkheid dat de beheerplannen worden opgesteld. Een uitzondering geldt voor die gebieden die in eigendom of beheer zijn van de rijksoverheid. Daar is de rijksoverheid het bevoegde gezag. Zo is Defensie verantwoordelijk voor haar terrein de Vliehorst op Vlieland, LNV voor gebieden van Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat voor de Wateren.

Het bevoegd gezag is verplicht om het beheerplan voor te bereiden met belanghebbenden. LTO pleit voor begeleidingsgroepen in de gebieden waar een beheerplan wordt ontwikkeld. Hier kunnen lokale LTO-bestuurders in zitten om mee te praten en de plannen op werkbaarheid te beoordelen. Gerbrand van het Klooster, coördinator Ruimtelijke Ordening bij LTO, realiseert zich dat deze bestuurders ingewikkelde materie voor de kiezen krijgen. "Hierin zullen ze ondersteuning moeten krijgen. Hier ligt ook een taak voor de overheid".

3.2 Externe werking Natura 2000

De invloed van de aanwijzing beperkt zich niet tot het gebied zelf, maar kan ook een externe werking hebben. Als activiteiten buiten het gebied hinder kunnen veroorzaken worden ze vergunningplichtig. Bij activiteiten wordt onderscheid gemaakt in bestaand gebruik en nieuwe activiteiten. Een uitbreiding van bijvoorbeeld een stal of kas wordt als nieuwe activiteit bekeken. In de te ontwikkelen beheerplannen wordt duidelijk op welke thema's Natura 2000 zich gaat richten. Voor de land- en tuinbouw komen zeker ammoniak, water, licht en geluid aan de orde.

3.2.1 Ammoniak

Ammoniak is een heikel punt van discussie geweest in Natura 2000. Veel plantensoorten zijn gevoelig voor grote hoeveelheden ammoniak. Daarom wordt bij de Natura 2000-gebieden gekeken naar de neerslag van ammoniak in het natuurgebied. Voor veehouders rond Natura 2000-gebieden kan het nu al lastig worden om een vergunning te krijgen voor uitbreiding. De ammoniakproblematiek speelt vooral in de zandgebieden.

Daarom is voor de ammoniakdepositie een toetsingskader opgesteld. Dit toetsingskader is een leidraad voor veehouderijbedrijven in of vlakbij Natura 2000 gebieden. Het toetsingskader bepaalt de spelregels die gelden bij uitbreiding van deze bedrijven. Gemeenten gebruiken deze regels bij het verlenen van een milieuvergunning. Voor de provincies is het een leidraad bij de natuurbeschermingsvergunning. Met het doorlopen van een zogenaamd stappenplan wordt duidelijk of het bedrijf voor de gevraagde vergunning in aanmerking komt. In de beheerplannen kan dit voor het specifieke gebied nader worden uitgewerkt.

Toetsingskader ammoniak

Voor uitbreiding of nieuwvestiging van een veehouderijbedrijf is een milieuvergunning van gemeente en/of een natuurbeschermingswet van de provincie nodig. Dit verschilt per Natura 2000-gebied. Om na te gaan of een vergunning nodig is, is een stappenplan ontwikkeld, die hieronder vereenvoudigd is weergegeven.

Stap 1: Er wordt getoetst of het een graasdierbedrijf is dat na uitbreiding ook grondgebonden is. Onder grondgebonden wordt onder meer verstaan dat de huiskavel die minimaal 60 procent van de oppervlakte beslaat. Verder mag het bedrijf maximaal 250 kg N/ha aan dierlijke mest produceren. Voldoe je hieraan dan krijg je de vergunning. Zo niet, dan kom je bij stap 2.

Stap 2: De ammoniakuitstoot van het bedrijf mag na uitbreiding niet boven de 'kritische drempelwaarde' uitkomen. Dit betekent dat de ammoniakuitstoot niet hoger mag zijn dan 5% van de maximaal toelaatbare ammoniakdepositie in een gebied.

Stap 3: Kom je boven de kritische drempelwaarde dan wordt gekeken of de depositie op het gebied na uitbreiding ook is toegenomen. Technische oplossingen zoals luchtwassers kunnen hierbij mogelijkheden bieden om ruimte te krijgen. Kijk voor de volledige stappenplan in bijlage 2.

Zonder dit toetsingskader zou elke veehouder zelf moeten aantonen dat een geplande uitbreiding 'geen significant effect' heeft op natuurgebied. Je zou dan moeten bewijzen dat de uitbreiding geen enkel risico voor de natuur meebrengt. Dit is voor een veehouder lastig aan te tonen. Elke vergunning die terecht zou komen bij de Raad van State zou waarschijnlijk worden afgewezen. Elke uitbreiding zou immers een hogere uitstoot van ammoniak betekenen en dus slecht zijn voor de natuur. Hierdoor zou geen enkele uitbreiding mogelijk rond Natura 2000-gebieden zolang de beheerplannen niet klaar zijn. Het is de bedoeling dat het toetsingskader ammoniak wordt overgenomen in het beheerplan.

Het idee achter het toetsingskader is dat stoppende bedrijven ruimte geven aan groeiende boeren. Van 't Klooster: "Als LTO vinden we dit een goed alternatief voor het systeem van ammoniakrechten. Investeren in ammoniakrechten is investeren in lucht. Je spekt hiermee de kas van de overheid en de stoppende boeren. Dit past niet in onze visie op bedrijfsontwikkeling".

Het toetsingskader is een afspraak tussen LTO, LNV, de gemeenten en de provincies. In februari 2007 vatte de toenmalige LTO Noord-voorzitter Jan Heijkoop de afspraak als volgt samen in het ledenblad 'Nieuwe Oogst': "Het grote winstpunt is dat er ten aanzien van ammoniak een stuk onzekerheid wordt opgelost. Het is echter een illusie om te denken dat alle problemen met Natura 2000 nu zijn opgelost".

Dat laatste blijkt uit een recent onderzoek van het LEI. Vierhonderd bedrijven met koeien of schapen die binnen een straal van 2 kilometer van een Natura 2000-gebied zitten worden beperkt in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Dit is 13 procent van de graasdierbedrijven. Tweederde van deze bedrijven voldoet niet aan het grondgebondenheids criterium van het toetsingskader (stap 1). Of ze produceren meer dan 250 kilo stikstof per hectare en moeten daarom mest afvoeren of ze lopen tegen de eis aan dat de huiskavel 60 procent van het bedrijfsoppervlak moet beslaan. Bij de ammoniak-uitstoot van de grondgebonden bedrijven heeft het LEI gekeken hoe de kritische depositiewaarde zich verhoudt tot de afstand tot een Natura 2000 gebied. Met name voor bedrijven binnen een straal van 1 kilometer vormt dit een probleem.

Naar aanleiding van deze resultaten pleit LTO voor aanvullend beleid. Van 't Klooster vindt dat de regels de bedrijven wel perspectief moeten bieden. "Op langere termijn proberen we de huiskavel te vergroten. Voor de korte termijn willen we de grondgebondenheid-eis ter discussie stellen".

3.2.2 Water

Veel natuur vraagt om een aangepast waterbeheer. Uit hydrologische onderzoeken blijkt dat veel natuurgebieden verdrogen. Je denkt hierbij aan te weinig water maar in hydrologisch vakjargon kan dit ook water van onvoldoende kwaliteit betekenen. Denk maar aan een hoogveengebied waar de waterstand omhoog moet worden gebracht om dit te behouden. Het tegengaan van verdroging kan voor de agrarische sector betekenen dat beregenen en het slaan van waterbronnen (verder) aan banden wordt gelegd. Je kunt je ook afvragen of huidige regels voor gewasbescherming in de vollegrondsgroenteteelt en de akkerbouw nog worden aangescherpt.

Het Natura 2000-proces heeft ook raakvlakken met de Kaderrichtlijn Water (KRW). Beide richtlijnen werken aan verbetering van de waterkwaliteit. LNV heeft aangegeven dat er een samenspel tussen beide richtlijnen moet ontstaan. Sommigen zijn bang dat Natura 2000 de eisen voor de KRW zal verzwaren.

De discussie over water zal plaatsvinden tijdens het opstellen van de beheerplannen. De komende jaren zal deze discussie plaatsvinden. Voor elk Natura 2000-gebied wordt bekeken welke maatregelen nodig zijn. Het eerste initiatief hiervoor ligt bij de waterschappen en de provincies.

3.3 Licht en geluid

Bij lichthinder kun je denken aan het uitstralings effect van kassen, straatverlichting of koeienstallen op nabij gelegen Natura 2000-gebieden. Over de uitwerking van dit thema is verder nog niets bekend. Mogelijke maatregelen zullen bovenop de bestaande regelgeving komen. Ook het thema geluid zal waarschijnlijk worden opgepakt in de beheerplannen.

In de ban van de kleine zwaan

Paul Verkleij boert in maatschap met zijn oom in Hazerswoude. Ze melken 115 koeien en houden 30 schapen. Hun land grenst aan het vogelreservaat 'De Wilck', dat sinds kort is aangewezen als Natura-2000-gebied. Het reservaat werd met de ruilverkaveling aangelegd en is in handen van Staatsbosbeheer. Het bestaat uit nat en vochtig grasland en er kronkelt een stroompje door: de Slingerwetering. Het gebied werd destijds aangewezen als vogelrichtlijngebied omdat tijdens tellingen kleine zwanen werden waargenomen. De zeldzame watervogels kwamen vanuit de omgeving naar De Wilck toe om voedsel te zoeken. Ook zitten er veel smienten en weidevogels. Staatsbosbeheer verhuurt een deel van het gebied aan veehouders in de buurt en werkt daarbij volgens het zogenaamde mozaïekbeheer. De familie Verkleij huurt 5 hectare grasland om er hooi te winnen. Het is nog even afwachten wat het stempel 'Natura 2000' gaat betekenen. Maar Paul is er op voorhand niet gelukkig mee. "Ik ben vooral bang voor starheid. Je moet niet krampachtig bepaalde soorten in stand willen houden. De natuur is nu eenmaal aan veranderingen onderhevig. De kleine zwaan hebben we bijvoorbeeld al jaren niet meer gezien, maar daar wordt ondertussen wel het beleid op afgestemd. Daarnaast ben ik benieuwd welke eisen er komen voor de omgeving. Ik hoop dat eventuele nieuwe regels ons niet zullen beperken bij de verdere ontwikkeling van het bedrijf." (Bron: BNDR december 2007)

3.4 Effecten voor ondernemers

Een groot kritiekpunt van agrarische- en recreatieondernemers op Natura 2000 is dat in de beheerplannen pas duidelijk wordt wat de mogelijke gevolgen voor hun bedrijf zijn. Het kan nog jaren duren voor deze plannen klaar zijn. Tot die tijd blijft er onduidelijkheid en is het alleen bekend dat je in de buurt van het Natura 2000-gebied zit. Verder kunnen de maatregelen in het beheerplan grote gevolgen hebben voor het bedrijf.

Volgens de Dienst Regionale Zaken is het niet zo dat alle doelen volledig gehaald moeten zijn in de zes jaar die voor een beheerplan staan. Het gaat erom dat we ons maximaal inspannen om de doelen zo snel mogelijk te realiseren. Er is geen afgemeten invloedsafstand rond het Natura 2000-gebied. "Dit is ook niet mogelijk", volgens Sipke Sikkes van DRZ. "Je moet kijken of de natuur in een gebied wordt gehinderd door een activiteit. Dit betekent maatwerk. De afstand die wordt gehanteerd kan daarom kleiner, maar ook groter zijn. Maar hoe dichterbij je het gebied zit, hoe begrensd de mogelijkheden".

Sikkes relateert dat veel van de beoogde natuur nu al aanwezig is bij het huidige gebruik. Vaak hoef je dan ook geen maatregelen te nemen. Ook is niet elke m² binnen een gebied belangrijk. Zo is er voor recreatieondernemers vaak meer ruimte dan ze in eerste instantie denken. "Toch is niet alles mogelijk. Sommige activiteiten geven teveel hinder. "De maatschappij geeft aan dat er wrijving is met deze natuur. Daardoor kan het voorkomen dat niet elk bedrijf op die plek kan blijven".

Agrarische ondernemers staan volgens LTO voor de taak om duurzaam te produceren. Oftewel produceren volgens de welbekende 3 P's: people, planet en profit. Dit betekent dat een ondernemer ook moet investeren in de nabije omgeving. Maar dan moet het wel mogelijk zijn om je bedrijf verder te ontwikkelen. De overheid moet daarvoor de ruimte geven binnen de beheersplannen.

Met het toetsingskader kan het ammoniakprobleem voor een aantal bedrijven worden opgelost. Voor de gevallen waar dit niet lukt kan de 'Ruimte voor Ruimteregeling' een oplossing zijn. Met deze regeling wordt het bedrijf gesaneerd en wordt de grond verkocht als bouwgrond voor woningbouw. Met de winst op de agrarische waarde kan de betreffende ondernemer op een andere plek zijn bedrijf voortzetten. De 'Ruimte voor Ruimteregeling' werkt echter alleen als er krapte is op de bouwgrondmarkt. Als er onvoldoende gebruik wordt gemaakt van de regeling moet de overheid zich realiseren, dat deze bedrijven toch moeten worden uitgekocht.

Hoofdstuk 4 - Inbreng vanuit de sector

4.1 Procedure van vaststelling aanwijzingsbesluiten

Met het sturen van een zienswijze over het ontwerp-aanwijzingsbesluit heb je dit afgelopen voorjaar 2007 de mogelijkheid gehad om te reageren op de 118 gepubliceerde ontwerp-aanwijzingsbesluiten. De bal ligt nu bij de minister Verburg die het aanwijzingsbesluit in het voorjaar van 2008 definitief maakt. Wie zich niet kan vinden in het aanwijzingsbesluit van de minister rest nog om beroep aan te tekenen bij de Raad van State. Dat kan alleen wanneer je een zienswijze hebt ingediend.

LTO is niet gelukkig met deze manier van besluitvorming. Gerbrand van het Klooster: "Mocht uit de beheerplannen blijken dat het gestelde doel te hoog gegrepen is, dan vindt LTO dat het instandhoudingsdoel moet worden aangepast.

Dit kan alleen wanneer het aanwijzingsbesluit nog niet vast ligt. LTO pleit daarom voor uitstel van het aanwijzingsbesluit tot er meer duidelijkheid is over de impact van de beheerplannen. LTO vindt op dit punt de provincies aan haar zijde. Minister Verburg lijkt hier niet in mee te gaan. Wel heeft de minister in de Tweede Kamer aangegeven dat de doelen haalbaar en betaalbaar moeten zijn. Ze ziet dit als een muizengaatje om onder niet reële maatregelen uit te komen. Een definitief aanwijzingsbesluit kan daarom bij het opstellen van de beheerplannen mogelijk worden aangepast.

Van het Klooster: "De natuurbeschermingswet werkt volgens het voorzorgsbeginsel. Hiervoor geldt een omgekeerde bewijslast. De vergunning richt zich niet alleen op de inrichting van je bedrijf maar ook op de externe werking van je bedrijfsactiviteiten. Bij verdroginggevoelige gebieden acht ik het niet ondenkbaar dat je straks voor het graven van een nieuwe sloot of drainage een natuurbeschermingsvergunning moet aanvragen. Dit betekent dure onderzoeken die ook nog eens veel tijd in beslag nemen. Dit is niet werkbaar in de praktijk.

Als betrokkene kun je dan aangeven dat deze maatregel niet haalbaar en betaalbaar is. Maar als bijvoorbeeld een milieuorganisatie dit voorlegt aan de Raad van State, ben ik bang dat deze instantie de partijen houdt aan het aanwijzingsbesluit. De maatregel wordt dan alsnog doorgevoerd, ondanks het uitgangspunt haalbaar en betaalbaar.

4.2 Procedure van vaststellen Beheerplannen

Als de beheerplannen klaar zijn, start dezelfde procedure. Je kunt je zienswijze geven. Na het vaststellen van de beheerplannen kun je beroep aantekenen bij de Raad van State.

Op een bijeenkomst in Leeuwarden eind november 2007 gaf minister Verburg aan dat Nederland de plicht heeft om de natuur te beschermen. Op de opmerking uit de zaal dat ze niks met de zienswijzen had gedaan, antwoordde ze dat de agrariërs misschien niet tevreden zijn, maar dat anderen (recreatieondernemers, natuurbeschermingsorganisaties) ook niet tevreden zijn. Verburg: "De eerste ronde van inspraak is nu voorbij. Ik roep u op om bij de tweede ronde aan tafel te komen. Bij het maken van de beheerplannen wordt gekeken hoe de natuur kan worden gerealiseerd en op welke termijn. Praat hierover mee. Anders wordt er over u beslist".

Stellingen

1. Voor jonge boeren is het toetsingskader een goed alternatief voor ammoniakrechten (zie ook pagina 5).
2. Bij een duurzame bedrijfsvoering hoort aanpassing aan de Natura 2000-omgeving.
3. Bij de beheerplannen mag de ecologie zwaarder tellen dan de economie.
4. NAJK vindt dat de provincies moeten waarborgen dat bij het opstellen van beheerplannen de direct betrokken bedrijven prominent aanwezig zijn.
5. Bij het opstellen van beheerplannen moeten worden betrokken:
(kies één van de onderstaande opties)
 - a. Individuele bedrijven
 - b. Een afvaardiging namens de bedrijven
 - c. Zowel individuele bedrijven als een afvaardiging namens de bedrijven
 - d. Geen van bovengenoemde opties.
6. Jonge boeren en tuinders moeten bij het schrijven van beheerplannen voldoende zijn vertegenwoordigd.
7. De beperkingen die voortkomen uit de beheerplannen moeten worden uitgedrukt in geld, waarmee een betrokken partij volledig schadeloos kan worden gesteld.
8. NAJK vindt dat de beheerplannen moeten worden afgestemd op:
(kies één van de onderstaande opties)
 - a. Activiteiten in de omgeving met bijbehorende ontwikkelingsruimte en niet op de natuurwaarde in het gebied.
 - b. De **samenhang** van activiteiten in de omgeving met bijbehorende ontwikkelingsruimte en de natuurwaarde in het gebied.
 - c. Geen van bovengenoemde opties
9. Als blijkt dat de instandhoudingsdoelen niet realistisch zijn, moeten deze op een gemakkelijke manier aangepast kunnen worden
10. NAJK vindt dat voor het in stand houden van Natura 2000-gebieden geen goede landbouwgrond gebruikt mag worden.
11. NAJK vindt dat instandhoudingsmaatregelen altijd binnen het bestaande Natura 2000-gebied moeten plaatsvinden.

Geraadpleegde bronnen

Ministerie van LNV, 2006. "Natura 2000 doelendocument", Den Haag

Ministerie van LNV, 2005. "Handreiking Beheerplannen Natura 2000-gebieden", Den Haag

Ministerie van LNV, 2006. "Inspraakwijzer Meepraten over de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden", Den Haag

Bommel, K. van, P.W. Blokland, J. van Dijk en G. Kruseman, **Bedrijven binnen invloedssfeer Natura 2000-gebieden**, Den Haag, LEI, 2007, Rapport 3.07.08; ISBN 978-90-8615-186-8;

Ministerie van LNV, 2007. "Aanbieding Nota van Antwoord Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, Den Haag, 21 november 2007

Artikelen

"Uitbreiding blijft voorlopig mogelijk", 13 januari 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 2

"Familie bezorgd over claims op grond", 13 januari 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 2

"Ruimte voor natuur en cultuur", 13 januari 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 2

"Meer speelruimte Natura 2000", 17 februari 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 7

"Uitstel gevraagd", 7 september 2007, Provincies.nl, nummer 7

"LNV-reactie Natura 2000 mager", 1 december 2007, Nieuwe Oogst, Jaargang 3, nummer 48

"Natura 2000 bedreigt bedrijven met graasdieren", 28 november 2007, www.agd.nl

Sites

www.minInv.nl/natuurwetgeving

www.rijkswaterstaat.nl/themas/natuur_en_milieu/natuur

Bijlagen

1. Aanbiedingsbrief Nota van Antwoord Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden
2. Toetsingskader ammoniak